

אריזות גבינה כשרות לפסח

לכבוד

הרה"ג הרב שמואל הלוי וואזנר שליט"א
שלום רב לכת"ר,

הנדון: שקיות גבינה לפסח

בשקיות בהם מכניסים גבינות או נקניקים יש קצת עמילן תירס בחלק הפנימי כדי למנוע הדבקות, וכן בחלק החיצוני בין שקית לשקית, שוב מאותה סיבה של מניעת הדבקות. בשנים עברו עשינו מאמצים לעבור לשימוש בעמילן טפיוקה שאין בו חשש קיטניות, אך השנה היצרן לא מוכן לשנות לעמילן טפיוקה עקב נזקים שנגרמים למערכות המפעל.

כמות העמילן הינה מזערית, ובחלק הפנימי לא ניתן בדרך כלל להרגיש בה. למשל, בשקיות גבינה גדולה באורך 55 ס"מ ורוחב של 23 ס"מ מפוזר בתוך השקית עמילן במשקל של 1/8000 גרם! לגבי המשטח החיצוני שם הפיזור מורגש קצת יותר ויכול להגיע עד כמות של 1/20 גרם לשקית.

השאלה היא האם גבינה או נקניק המוכנסים לשקית כזו יהיו מותרים רק לאוכלי קיטניות, או שמכיוון שמדובר בכמות קטנה ביותר אין כל חשש גם למקפידים להימנע מקיטניות.

ההתלבטות היא האם העמילן שבתוך השקית שאולי נדבק לגבינה נחשב כמתערב עם הגבינה שהרי סוף סוף לא ניתן לזהותו כלל עקב הכמות המזערית והרי הוא בטל ואין כל חשש, או שמכיוון שהוא מפוזר רק על פני הגבינה הוא נחשב מבחינה הלכתית לניכר, למרות שבפועל הוא לא ניכר ולא ניתן לזהותו ולהפרידו מהשקית או מהגבינה.

לגבי העמילן שמבחוץ, מלבד החשש שבעת האריזה אולי יידבק משהו לגבינה, הרי שלצורך כיוץ האריזה הגבינות נכנסות לאחר אריזתן למים חמים בשיעור יד סולדת בו למשך זמן קצר (כדי למנוע התחממות הגבינות). הכנסה זו למים שוטפת את כל העמילן אך אולי מבליעה בגבינה משהו מחמת החום דרך השקית. כמובן שמדובר במשהו שכאמור בטל בוודאי.

מכיוון שמדובר בשאלה ציבורית, הנוגעת להרבה מאוד מוצרים, אודה מאוד לכת"ר אם יואיל לחוות דעתו הרמה בנדון.

זאב וייטמן - רב תנובה

*להלן שאלה שהופנתה ע"י הרב זאב וייטמן, רב תנובה ותשובתו של הגרי"מ שטרן שליט"א כדיין בבית-דינו של מרן הגר"ש הלוי וואזנר שליט"א

תשובת הגרי"מ שטרן

א. הנני בזה ע"ד השאלה הנוגעת למעשה אודות שקיות המיועדות להכניס בהם גבינה כשר לפסח ויש בהם מעט עמילן תירס למנוע הדבקות הגבינה לשקית. כמות העמילן מועטה מאוד ומגיעה לכל היותר לכדי 1/20 גרם לשקית, בגודל חמישים וחמשה ס"מ אורך ועשרים ושלושה ס"מ רוחב, שנושא בתוכו כמות של שלושה ק"ג גבינה, ויסוד השאלה הוא האם הא דקיי"ל דאין מבטלין איסור לכתחילה, כולל בתוכו גם חומר זה של קטניות, להנוהגים באיסור אכילתו, שיהיה גם אסור לכתחילה להשתמש עם שקיות אלו, ואף שבדיעבד מתבטל העמילן במאכל הארוז בשקית, מ"מ לכתחילה יש להימנע דהוא גורם ביטול איסור לכתחילה, או דלמא אין כאן גדר ביטול איסור.

ובראשית הדברים יש להקדים דהסכמת הפוסקים הוא דתירס הוא מין קטניות (כ"כ מהר"ם מלובלין סי' ע"ח, פר"ח, א"ר, ח"י, פמ"ג, חת"ס סי' קכ"א, וכ"כ המ"ב תנ"ג ס"ק ד') והנה גם באיסור דרבנן קיי"ל דאין מבטלין אותו לכתחילה, ואפילו אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו, אין להוסיף עליו כדפסק הרמ"א (יו"ד צ"ט סע' ו) והש"ך (שם ס"ק ו') כתב שנ"ל עיקר לדינא, דאפילו איסורין של דבריהם שאין להם עיקר כלל בתורה אין לבטלו או להוסיף עליו עכ"ל, ולפי דבריו אם נאמר דקטניות בפסח הוא בגדר איסור, א"כ אסור לכאורה להשתמש עמו משום דאין מבטלין איסור לכתחילה, ואין לומר דהואיל ואין העמילן בא לאכילה אלא למנוע הדבקות, א"כ אין זה מבטל איסור, וכדכתב המג"א (תמ"ז ס"ק מ"ה) לענין נתינת חלב בהמה או חלב חטה לתוך היין כדי לתקנו שיהיה צלול, דאין בזה מבטל איסור דאין כוונתו אלא לתקן היין, וכ"כ שם המ"ב ס"ק ק"ו, דאין זה מספיק בנידון דידן, לפי"מ שכתב הנוב"י (ח' יו"ד סי' נ"ו) דגם למג"א אם בתחילתו עשוי לשתותו בפסח אסור, וא"כ כיון שעל שקיות הגבינה נכתב כשר לפסח ועשוי לשם פסח, אין כאן מקום להתיר מכח דברי המג"א, (אבל לקמן יתבאר די"א דקודם הפסח שרי לבטל) אך כ"ז בחמץ ממש שהוא איסור גמור, אבל בקטניות שמתירים לדעת רוב הראשונים, וכ"פ בשו"ע (תנ"ג סע' א') ורק הרמ"א הביא דמנהג אשכנז להחמיר, י"ל דקיל טפי דאין עליו שם איסור כשאר איסורים.

ב. וכע"ז איתא בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' קכ"ה) דדבר שמותר לצורך מצווה והפסד מרובה רשאים לבטלו לכתחילה בששים, ולפי דבריו י"ל דה"ה בקטניות, דהואיל וכתבו הפוסקים דבשעת הדחק שאין כ"כ מה לאכול יש להתיר קטניות, ועיין שעה"צ (תנ"ג סע' ו') שכתב שהתירו חכמי הדור כמה פעמים בשני בצורת, וכיון דקיי"ל דשעת הדחק כהפסד מרובה (ראה ש"ך צ"ב, כ"ט) א"כ נאמר דכמו דדבר שהותר בה"מ שרי לבטלו, ה"ה קטניות דשרי בשעת הדחק אין בו דין אין מבטלין איסור, דאין עליו שם איסור רק חומר אלא בלבד.

ובאמת דמצינו בפר"ח (תנ"א סע' א') שכתב להדיא לענין תערובת קטניות לתוך התבשיל דשרי לבטלו, דמסתברא דכיון דאיכא רוב היתר מבטלי, דלא עדיף מחלת חו"ל שמבטלה ברוב ואוכלה ע"כ, אבל הפמ"ג (שם סק"א) פליג עליו וכתב דלא דמי לחלת חו"ל דהתם דוקא מקילין, משא"כ כאן לכתחילה אסור ככל איסור דרבנן עכ"ל, אמנם לא ביאר לנו טעמו וסברתו מדוע שונה קטניות מחלת חו"ל, גם מלשון הרמ"א שם משמע בפשטות כדברי הפמ"ג, שהרי כתב בזה"ל מיהו פשוט דאין אוסרים בדיעבד אם נפלו תוך התבשיל, וכן מותר להדליק בשמנים הנעשים מהם ואינם

אוסרים אם נפלו לתוך התבשיל עכ"ל, ומשמע בפשטות דרך בדיעבד אם נפל לתבשיל שרי, אבל לכתחילה אין לבטלו וכדברי הפמ"ג,

יש לתהות על האופן שכתב הפר"ח את דבריו, שנראה כמי שמבאר את דברי הרמ"א ולא כחולק; והרי, מפשטות לשונו של הרמ"א משמע שרק בדיעבד שרי. ובפרט להמעיין בדרכ"מ ס"ק ב', נראה דהחידוש דשרי להדליק בשמן קטניות הוא דלא חיישינן שמא יטיף על האוכל, ומשמע דלכתחילה צריך לזהר מטפטוף, ואם נאמר דשרי לבטל לכתחילה אין שום חידוש ופשוט, וכ"כ בשו"ע הרב והח"י (סי' תס"ד וכדלקמן) דלכתחילה אין לבטל קטניות.

ג. ובשו"ת זרע אמת (ח"ג סי' מ"ח) כתב וז"ל, דאין זה אלא מנהג בעלמא משום זהירות יתירה לחומר איסור חמץ, וודאי לא עדיף ממ"ש בבכורות דתרומת חו"ל בטילה ברוב, רבה ומבטלה ואכיל ליה, וכ"ה בשו"ע סי' שכ"ג, וה"ט משום דקליש איסוריה, ומש"ה הקילו בה לבטלה ברוב, וא"כ כ"ש מנהג איסור קטניות כו' עכ"ל, ומשמע דאזיל בשיטת הפר"ח דשרי לבטלו כחלת חו"ל.

ד. ויש מקום לחזק שיטתם מדברי התרומת הדשן (ח"א סי' קי"ג) שכתב לענין קטניות שנפל עליהם מים וקרוב לודאי שנתחמצו, דשרי להשהותם בפסח, (ופסקו הרמ"א שם סע' א') ושרי ליהנות מהם, וז"ל דאיסור הנאה נמי אינה אלא בלאו כמו ההשאה וכו', דכל מידי דבודאי אינו חמץ אלא דומה לחמץ לא אסרינן ליה אלא באכילה ולא הנאה ע"כ, ולפי דבריו דהיינו טעמא דלא אסרינן הקטניות בהשאה משום דליכא בשהיית חמץ אלא דבל יראה ואין בו כרת, א"כ י"ל דה"ה לענין ביטול קטניות דאין להחמיר, ובפרט דביטול איסור לרוב הפו' הוא רק דרבנן, ולכן י"ל דכמו דשרי להשהות קטניות ולא חיישינן שמא עובר הוא על בל יראה כיון שאין בו כרת, ה"ה דאין איסור לבטלו, דאפילו בחמץ ממש מן התורה שרי בביטול לרוב הפו', ותו דלעיל שם הביא הת"ה טעם נוסף להיתר השהיה בשם אחד הגדולים, דהואיל דלדעת כמה ראשונים מותרים הקטניות אפילו באכילה, א"כ אינהו אכלו ואנן לא משהינן ע"כ, ולפ"ז נאמר גם אנו אינהו אכלי, אנן לא מבטלינן ליה.

והנה מש"כ הפר"ח והזרע אמת דקטניות בטלין ברוב, הסכימו לזה שאר אחרונים (הא"ר, הח"י, ח"א, חת"ס, וכ"פ המ"ב ס"ק ט') ויש להעיר מדברי הגר"א (יו"ד סי' צ"ט ס"ק י"ג) שכתב על השו"ע שם דפסק דאיסור של דבריהם אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו, וכתב ע"ז הגר"א ואף שאמרו ברפ"ד דבכורות תרומת חו"ל רבה כו' לא אמרו אלא בתרומת חו"ל דקילא ובטלה ברוב, משא"כ בשאר איסורין דרבנן כמש"ל צ"ח עכ"ל, עוד כתב בהמשך שם, עיין סי' שכ"ג ומותר לבטלה כו', י"ל דחלת חו"ל שאני שהקילו בה בכמה דברים עכ"ד. ומשמע מדבריו שכל איסור דרבנן שביטולו הוא בס', רק אז יש אצלו גם הדין של אין מבטלין אותו לכתחילה, משא"כ באיסור דרבנן קלוש כמו חלת חו"ל דבטלה ברוב, ה"ה דיש בו הקולא דשרי לבטלו לכתחילה, והיינו לכאורה כדברי הפר"ח והזרע אמת.

אולם מאידך אין יסוד זה כלל גמור, דמצינו ביו"ד (סי' קי"ב סע' י"ד) דכתב רמ"א דכל מקום שנתערב פת עכו"ם בשאר מאכל בטל ברוב, אבל אסור לערבו לכתחילה לאוכלו עכ"ד, אלמא דגם דבר שהוא בטל ברוב, מ"מ אסור לבטלו לכתחילה, וזה ראייה לשיטת הפמ"ג ושו"ע הרב, וכ"כ הכה"ח בשם החמ"מ דאף דס"ל דבטל ברוב מ"מ אסור לבטלו לכתחילה.

ה. ומה שכתבנו עד עתה דקטניות בטלים עכ"פ בדיעבד, באמת אכתי איכא מקום לברורי ענין זה, דהנה כתב הרמ"א סי' תס"ד דהמנהג שלא לאכול חרדל כלל בפסח אפילו נתערב קודם פסח,

דהוי כמיני קטניות שנוהגין בו איסור עכ"ל, וקשה דבסי' תנ"ג פסק דקטניות בטלים, ובישוב דברי הרמ"א איכא ב' דרכים, האחד כמש"כ השו"ע הרב דכיון שהחרדל הוא העיקר והוא ניכר ונראה, אין זה מקרי תערובות, וכונתו דאף שלא ניכר שיש כאן קטניות, דע"י היין נאבד צורת ותואר החרדל, מ"מ הואיל והוא ניכר לעצמו אין זה מקרי תערובות, וכ"מ בח"י ס"ק ג', עוד כתב השו"ע הרב שלא הקילו אלא בתערובות שנעשה מאליו, אבל המערב בידיים כדי לאכול התערובות בפסח אין מתירים לו לאכלה עכ"ל, ומוכח דס"ל כדעת הפמ"ג דאין לבטל קטניות, וכע"ז כתב הח"י סוס"ק ג' ע"ש. אמנם הפר"ח דמתיר לבטל לכתחילה, יפרש דברי הרמ"א כתירוץ הראשון של הח"י והשו"ע הרב, דמיירי שהחרדל לא נתבטל, וכן פירש המאמ"ר, אך גם לדרכס של הח"י והשו"ע הרב בתירוץ השני נמי י"ל דנדון דידן קיל טפי, שהרי אין כוונתו כלל לאכול את העמילן, וכל מטרתו הוא רק למנוע הדבקות הגבינה, ואדרבה גם מה שעלול להיכנס לתוך הגבינה המעט מזעיר זה נגד רצונו, ובודאי דאין זה בגדר מערב בידיים כדי לאכול התערובות שכתב הרב שאין מתירים לו לאכלו אף בדיעבד.

גם מש"כ החק יעקב שם זו"ל, ומ"ש מהרי"ל שיש שהושם בו חרדל כשהיה תירוש ומונעו מתסיסתו לעמוד במתקו דאין לשתותו בפסח כו', י"ל דדווקא אם נפל לתוך התבשיל כתב הרב דאינו אוסר תערובתו, משא"כ כאן שהוא מערב לכתחילה כדי למנוע מתסיסתו, ואפשר להשהותו עד אחר הפסח לא שרינן לשתותו תוך הפסח עכ"ל, ומדבריו נראה דגם אם אין כוונתו לאכול החרדל נמי אוסר היכא שהוא מערב בכוונה, דרק אם נפל מעצמו לתוך התבשיל מישתרי בדיעבד, אבל נראה לענ"ד דבנדון שלנו יודה הח"י להתיר, משום די"ל דשאני התם שאף שאינו רוצה לאכול גוף החרדל, אבל רוצה הוא ומניח בכוונה את החרדל לתוך היין שימנע תסיסתו, ולכן גם אם אינו חפץ לאכול גוף החרדל, מ"מ חפץ הוא שהחרדל יתן טעם וישפיע על היין, ולכן אסרו אף בדיעבד, משא"כ בנדון דידן בשקיות שאינו מעוניין בכל זה, ודאי שאין לאסור עכ"פ בדיעבד, ואף לכתחילה יש מקום להתירו לדעת הפר"ח והזרע אמת.

ו. ועצם הדין הנ"ל שכתבו הפוסקים שגם בדיעבד אין לשתות היין שהושם בתוכו חרדל, לכאורה צ"ב מדוע זה נאסר, ומסתימת הדברים משמע שאסור בין לו ובין לאחרים, והרי אפילו באיסורים ממש קי"ל דהמבטל איסור בשוגג מותר, ואפילו במזיד קי"ל דלאחרים מותר, (יו"ד ס' צ"ט סע' ה') והכא משמע שאין לשתות היין גם לאחרים, אמנם מהח"י משמע דטעמא דמילתא הואיל ואפשר להשהותו עד אחר הפסח, וזה כעין דבר שיש לו מתירין, (וע' יו"ד סוס' ק"ב ובמג"א סוס' תרע"ז).

אולם היה מקום לפרש דין הנ"ל ע"פ מש"כ הרשב"א שכל דבר שדרכו לשים בתוכו איזה מאכל או משקה אינו בטל, דדווקא אם נתערב בדרך מקרה לא החמירו בו עד שיהא בנותן טעם, אבל בדבר שדרכו לעשות כן אינו בטל, וכ"פ בשו"ע יו"ד (סוס' קל"ד) דכל המשקין של עובד כוכבים שדרכן לערב בהם יין או חומץ אסורים, וע"ש בברכ"י שכתב דכל הרפואות שעושין רופאים עכו"ם ודרכן לערב עמהם חומץ עם דבש אסורים אפילו לחולה הקדחת, ואפילו שנתבטל האיסור במיעוטו ואין בהם טעם האיסור אסורין, שהרי עיקרו כן, וכל שעיקרו כן אינו בטל (וע"ע מג"א תמ"ב ס"ק א' ושו"ע הרב שם סע' ו' ובקונט"א ס"ק ה').

ולפ"ז י"ל דה"ט דלא דעיין בטל החרדל ביין, כיוון שכך דרכו להניחו בתוך היין, וזהו תיקון עשייתו אין בו דין ביטול. אבל לקושטא דמלתא לא נראה הסבר הנ"ל, דעין במחצית השקל (תמ"ז ס"ק מ"ה) שכתב דברשב"א מבואר הטעם דלא בטיל משום דהוי כדבר המעמיד, והיינו דווקא כשבא לתקן הטעם משא"כ היכא שבא רק לתקן המראה לא מקרי מעמיד ובטל, דחזותא לא מלתא

עכ"ד, ולפ"ז י"ל דה"ה הכא שהחרדל אינו בא ליתן טעם אחר ביין, אלא כל מטרתו היא רק למנוע תסיסה וישאר טעם התירוש כמעיקרא, א"כ י"ל דבזה נמי לא שייך דינו של הרשב"א, ועוד דעצם דינו של הרשב"א אינו מוסכם, דמשמעות הרמ"א (ק"ד ס' ר') הוא דלא ס"ל כן, וע"ע שו"ת נוב"י (יו"ד ס' נ"ו) שהביא דעת גדולי הראשונים דלית להו האי סברא דהרשב"א, ויש לסמוך עליהו להקל, מאחר דגם להרשב"א אין זה אלא מדרבנן ע"ש, ובפרט לענין קטניות שהוא חומרא ולא איסור מדינא, ולכן נראה יותר דהטעם הוא כמש"כ החק יעקב. ודע עוד דלדעת הפמ"ג וסייעתו דחולקים על הפר"ח וס"ל דאין לבטל קטניות, אין לחלק בין ביטול ברוב לביטול בס', דלפי הטעם שכתב דהר"ל כשאר איסור דרבנן, א"כ גם במבטל בס' אסור ופשוט.

ז. ומ"מ נראה דיש להתיר שקיות הנ"ל גם לדעת הפמ"ג וסייעתו דס"ל דקטניות דינם כשאר איסור דרבנן דקיי"ל שאין מבטלים אותם לכתחילה, אעפ"כ יש למצוא היתר להשתמש עמם לכתחילה, והיתר זה יש לבנות ע"פ מה שכתבו הראב"ד והרשב"א דדבר שדרכו להשתמש בשפע אין בו דין אין מבטלים איסור לכתחילה, וכ"פ השו"ע (יו"ד צ"ט ס' ז' וס' קכ"ב ס' ה') וע"ש בגר"א דהביא ראיה מפ"א דתרומות, דאף אם האיסור בעין, דהא תנן התם המערה מכד לכד ונוטף שלוש טיפין נותן לתוכה חולין, ולא חיישינן לשמן תרומה הנדבק בדופן הכלי. ובסי' קכ"ב, ט"ו, האריך לחזק פסק השו"ע להיתר ושאינן לחלק בין איסור בלוע לבעין ע"ש.

ובשו"ת הריב"ש (סי' שמ"ט) דן בקנקנים של עץ שמשמין בין הנסרים חלב כדי שיתחברו היטב ולא ינטף היין, והביא דברי הראב"ד והרשב"א הנ"ל דיש ללמוד מהם להתיר שהרי החלב הוא מועט, וא"א לעולם לבוא לידי נתינת טעם בקנקן גדול, וז"ל הריב"ש שם, כיוון שהחלב הוא מועט וא"א לעולם לבוא לידי נתינת טעם בקנקן גדול, ובכיוצא בזה מבטלין איסור לכתחילה, כי כן כתב הראב"ד ז"ל דקדרה שבלעה טיפת דם או חלב מבטלין איסור לכתחילה, כיוון שא"א לבא לידי נתינת טעם לעולם למיעוטו וכו', וכאן נמי כיוון שהוא קנקן גדול שאין דרך להשתמש בו ביין מועט שיתן החלב טעם ביין מבטלין אותו לכתחילה, דמטעם זה ג"כ התיר הרשב"א ז"ל בשם רבו רבינו יונה ז"ל מים של מלוי ועירווי, ואין כאן משום מבטלין איסור לכתחילה כיוון שהיין מועט שלא יתן לעולם טעם במים הכא נמי דכותה עכ"ל.

וא"כ נדון דידן של השקיות הרי הוא ממש כדברי הריב"ש דהואיל והעמילן הוא מעט מזעיר שא"א לעולם לבא לידי נתינת טעם, ליכא בו משום אין מבטלין איסור, דאף שהריב"ש לא רצה לסמוך על טעם זה משום דגם הרשב"א לא אמרה אלא באיסור הבלוע כבר, אבל לערב איסור לכתחילה כדי לבטלו לא, וא"כ ה"ה בדין שמא אין לייצר לכתחילה שקיות אלו שבתוכם קטניות, אבל נראה דאינו דומה, משום דשקיות אלו הרי מיוצרות לכל השנה, ויצורו הוא בהיתר, דהרי לא נעשה במיוחד לפסח, ועוד דהיצרן שמייצר את השקיות לא מוכן לשנות לעמילן אחר שאינו קטניות, עקב נזקים שנגרמים למערכות המפעל לאחר שניסה להחליף העמילן לסוג אחר שאינו קטניות, והדבר גרם נזק למערכת המפעל, א"כ נראה דגם הריב"ש יודה להתיר, וק"ו הוא מיינן של תרומה דהגם דאפשר לשטוף את הכד משאריות היין, ומ"מ אין זה חובה, ורשאי להכניס לתוכה חולין ולבטלה, ה"נ רשאי להכניס את הגבינות לתוך השקיות שנעשו למשך כל השנה גם אם גבינות אלו מיועדות לפסח.

ח. ואף דבאמת דין הראב"ד והרשב"א שפסקו השו"ע כנ"ל אינו מוסכם אליבא דכו"ע, דהט"ז פליג ע"ז, וכ"כ הש"ך סי' קכ"ב בשם הב"ח, מ"מ נראה דלענין קטניות שפיר לסמוך ע"ז אף לכתחילה דהפר"ח החזיק לגמרי בשיטת השו"ע, וכן בכנפי יונה כתב שדברי הפר"ח נכונים, וכבר נתבאר

דכ"ה דעת הגר"א, על כן נראה פשוט דלענין חומרת קטניות שפיר לסמוך ע"ז, ונראה דגם הט"ז עצמו יודה בזה, דכן מוכח מלשונו, דרק בחשש דאורייתא יש להחמיר (ע"ש סוס"ק ט"ו) ולכן גם אם נחמיר גם בשאר מיילי דרבנן, אבל בחומרת קטניות יש להתיר לכו"ע.

תו איכא להוסיף היתר על כל הנ"ל, דאם יצור הגבינה אינה נעשית בפסח עצמו אלא קודם לו, דישנם פוסקים דס"ל דאפילו בחמץ ממש שרי לבטל, דעדיין אין עליו שם איסור, עיין שו"ת רעק"א (סי' ל"ח) דהביא דכ"ה דעת המרדכי והר"ן, ועיין שו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' רל"ד) שחיזק שיטה זו, וא"כ לענין קטניות ודאי דחזיא לאיצטרופי, וראה עוד בשו"ת דובב מישרים (ח"ב סי' ב').

העולה מכל הנ"ל דשקיות שיש בהם מעט מזעיר עמילן תירס באופן שא"א לעולם להגיע לידי נתינת טעם, (שיש בו מקסימום 1/20 גרם לשקית שמחזיק בתוכו שלוש ק"ג גבינה) והשקיות מיוצרות למשך כל השנה, מותר להשתמש עמם לפסח, לא מיבעי לשיטת הפר"ח וסייעתו דס"ל דשרי לכתחילה לבטל קטניות, אלא אף להפמ"ג וש"א יש להתיר הדבר כדנתבאר לעיל, ומ"מ אם אפשר היה למצוא עמילן שאינו קטניות ראוי להדר אחריו, ואם יצור הגבינה הוא קודם פסח, קיל טפי אף שנעשה לצורך פסח וכדאי להדר בזה לעשות קודם החג.

*** הערת העורך: בסופו של דבר לא נזקקו בתנובה להיתר שבתשובה זו וייצרו שקיות עם עמילן טפיוקה בלבד ומאז ב"ה בכל שנה ושנה נעשה ייצור מיוחד של אריזות כאלו בהשגחה כדי להבטיח שהשקיות אינן מכילות עמילן חמץ או קיטניות.**